

($26,3 \pm 3,9$), height ($189,2 \pm 3,6$ cm), weight ($89 \pm 8,7$ kg), body mass index ($25,3$), experience of 69 ± 62 games, and scored 166 ± 186 goals of participants in average. The competitive experience ($r=0,541$), age ($r=0,518$), height ($r=0,645$), and weight ($r=0,657$) had significant influence on winning the match. The linear interaction was found out between height, weight and the results. The highest places (1–12) took teams which indices of age, competitive experience,

height, weight of players were greater than others. The respective indices of players of the teams from Asia, America, Afrika, Oceania continents were lower than athletes from European teams. The teams from other continents except hostess (team of Tunisia) took lower places (13–24).

Keywords: handball, world championship, body composition and sport performance.

Antanas Skarbalius
ietuvos kūno kultūros akademija
Sporto g. 6, LT-44221 Kaunas
Tel.: +370 682 16 807, +370 373 35 114

Gauta 2005 09 13
Patvirtinta 2006 03 06

Trenerio bendravimo su sportininkais ypatumai (15–18 metų krepšininkų ir imtynininkų akimis)

*Prof. dr. Romualdas Malinauskas, Gintaras Bukauskas, doc. dr. Vida Ivaškienė
Lietuvos kūno kultūros akademija*

Santrauka

Tyrimo tikslas – atskleisti trenerio bendravimo su 15–18 metų krepšininkais ir imtynininkais ypatumus (sportininkų vertinimo duomenimis). Siekiant užsibrėžto tikslo buvo sprendžiami tokie uždaviniai: ištirti, kaip krepšininkai ir imtynininkai vertina trenerio dalykinį, nedalykinį bendravimą bei elgesį (gnostinis, emocinis ir elgesio komponentai) ir nustatyti trenerio bendravimo per pratybas veiksmingumą. Keliami prielaida, kad komandinės šakos sportininkai (krepšininkai) palankiau vertina trenerio bendravimą su jais nei individualiosios šakos sportininkai (imtynininkai).

Taikyti šie tyrimo metodai: anketinė apklausa (anketos „Sportininkas ir treneris“ ir „Bendravimo per pratybas efektyvumas“), matematinė statistika (χ^2 kriterijus). J. Chanino metodika „Sportininkas ir treneris“ apibūdina teigiamą arba neigiamą sportininko požiūrį į bendravimą su treneriu. Vertinami trys sportininko ir trenerio bendravimo komponentai: gnostinis (informacinis), emocinis ir sąveikos (elgesio). T. Dembo ir S. Rubinštein metodika „Bendravimo per treniruotes efektyvumas“ yra skirta keturiems rodikliams įvertinti: trenerio dėmesingumui, trenerio kritikai, trenerio pagyrimams, trenerio paramai.

Tyrimas buvo atliktas 2004 metais, ištirti 86 15–18 metų krepšininkai ir imtynininkai.

Naudojant J. Chanino metodiką „Sportininkas ir treneris“ buvo nustatyta, kad krepšininkai trenerio bendravimą su jais vertina palankiai, o imtynininkai – tik vidutiniškai. Taikant χ^2 kriterijų paaiškėjo, kad krepšininkai trenerio emocinio ir elgesio komponentų lygį vertina patikimai palankiau ($p < 0,05$). Pasitelkus T. Dembo ir S. Rubinštein metodiką „Bendravimo per pratybas efektyvumas“ atskleista, kad krepšininkai trenerių kritiką vertina kaip švelnesnę ir taip pat patikimai palankiau ($p < 0,05$) vertina trenerio paramą per pratybas.

Raktažodžiai: trenerio bendravimas su sportininkais, krepšininkai, imtynininkai.

Ivadas

Sporto psichologijos literatūroje trenerio bendravimo su sportininkais problemoms, santykių tarp trenerio ir sportininko analizei skiriama nepakankamai dėmesio. Pasak R. Martenso (1999), treneriams reikia išmanyti ne tik savo sporto šakos techniką ir taktiką, bet taip pat ir būdus, kaip to išmokyti savo sportininkus, be to, treneriai privalo turėti gerus bendravimo įgūdžius. Pastaruoju metu jau pasirodė darbų, kuriuose užsimenama apie trenerio ir sportininko bendravimo kokybės svarbą (Горюнов, Мартынов, 2000; Šukys, 2001; Stewart, Bengier, 2001). Sportininkų rengimo neįmanoma įsivaizduoti be trenerio ir sportininko sąveikos, kuri atsiranda siekiant bendrų tikslų. Svarbūs sąveikos komponentai – tai trenerio supratingumas ir teisingumas sportininko atžvilgiu (Turman, 2003), motyvavimas ir skatinimas (Gibson, Fosters, 2002), konstruktyvus

bendravimas. Visa tai lemia gerą psichologinį pratybų klimatą ir komandos sutelktumą (Haselwood et al., 2004; Alfermann, Martin, Würth, 2005). Tyrimais yra įrodyta, kad psichologinė pratybų atmosfera labai priklauso nuo to, kaip klostosi trenerio ir sportininkų santykiai (Miškinis, 2002; Tilindienė, Miškinis, 2003), o palankus psichologinis klimatas grupėje yra pagrindinis veiksnys, ugdantis teigiamą sportininkų nuostatą į sportą, pratybas, trenerį, grupės narius ir į patį save (Колеса, 1990). Naujausi tyrimai rodo, kad jeigu trenerio santykiai su sportininkais nėra geri, tai treneriui belieka tik svajoti apie gerus sportinius rezultatus (Pugh et al., 2000; Stewart, Bengier, 2001). Dėl šių priežasčių trenerio bendravimo su sportininkais tyrimų aktualumas neabejotinas, nes darnus abipusis trenerio ir sportininko bendravimas yra vienas iš svarbiausių veiksnių, padedančių siekti puikių sportinių laimėjimų (Alfermann, Martin, Würth, 2005).

Mokslo publikacijose dažniausiai nagrinėjami sportininkų bendravimo ypatumai (Pugh et al., 2000; Malinauskas, 2005), tačiau vis dar stokojama tyrimų, kuriuose būtų analizuojamas sportininkų ir trenerio bendravimo veiksmingumas ar vertinami sportininkų ir trenerio bendravimo komponentai: gnostinis, emocinis, elgesio.

Mokslinė problema yra ta, kad vis dar nėra viena reikšmiškai atsakyta į klausimą, koks yra sportininkų ir trenerio bendravimo veiksmingumas (15–18 metų krepšininkų ir imtynininkų akimis), kadangi paauglystės ir jaunystės laikotarpiais sportininkai treneriams kelia nemažai bendravimo problemų.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti, kaip 15–18 metų sportininkai (krepšininkai ir imtynininkai) vertina trenerio bendravimo su jais ypatumus.

Uždaviniai:

1. Ištirti, kaip 15–18 m. krepšininkai ir imtynininkai vertina trenerio dalykinį, nedalykinį bendravimą ir elgesį (gnostinį, emocinį ir elgesio komponentus).
2. Nustatyti trenerio bendravimo per pratybas veiksmingumą (15–18 metų krepšininkų ir imtynininkų akimis).

Hipotezė. Keliami prielaida, kad komandinės sporto šakos atstovai (krepšininkai) palankiau vertina trenerio bendravimą su jais nei individualiosios sporto šakos atstovai (imtynininkai).

Tyrimo metodai ir organizavimas

Tyrimo metodai. Buvo taikomi tokie tyrimo metodai: anketinė apklausa – J. Chanino (Meidus, 2004) metodika „*Sportininkas ir treneris*“, T. Dembo ir S. Rubinšteina (Елисеv, 1994) metodika „*Bendravimo per pratybas efektyvumas*“ bei matematinė statistika (χ^2 kriterijus).

Remiantis J. Chanino (Meidus, 2004) metodika „*Sportininkas ir treneris*“ tiriamiesiems buvo pateikti 24 klausimai. Sportininkams reikėjo įvertinti trenerio bendravimą. Jeigu sportininkas manė, kad teiginys teisingas, jis turėjo atsakyti TAIP, jeigu klaidingas – NE. Metodika apibūdina teigiamą arba neigiamą sportininko požiūrį į bendravimą su treneriu. Vertinami trys sportininko ir trenerio bendravimo komponentai: gnostinis (informacinis), kai sportininkas vertina trenerio dalykinį bendravimą, jo, kaip specialisto, kompetenciją, jo profesinio meistriškumo lygį; emocinis, kai sportininkas vertina, kiek treneris reiklus sportininkui, kaip bendraudamas su sportininku reiškia savo jausmus, ar palaiko neformalius santykius; sąveikos (elgesio), kai vertinamas trenerio elgesys su sportininkais bendravimo metu (sportininkų požiūriu). Kiekvienam komponentui

vertinti skiriama po aštuonis teiginius. Jei tiriamojo atsakymas sutampa su „raktu“, tai už jį skiriamas vienas balas. Taigi maksimalus kiekvieno komponento įvertinimas – aštuoni balai. Jei komponentas įvertintas 6–8 balais, tai jo lygis aukštas, 4–5 balais – vidutinis, o 0–3 balai reiškia žemą lygį.

T. Dembo ir S. Rubinšteina metodika „*Bendravimo per treniruotes efektyvumas*“ (Елисеv, 1994) yra skirta keturiems rodikliams įvertinti: trenerio dėmesingumui, trenerio kritikai, trenerio pagyrimams, trenerio paramai. Sportininkams reikėjo įvertinti trenerio poveikį jiems dešimties balų sistema. Jei rodiklis vertinamas 7–10 balų, tai jo lygis yra aukštas, 4–6 balais – vidutinis lygis, o 1–3 balais – žemas.

Tyrimo organizavimas. Tyrimas buvo atliktas 2004 metais. Tiriamieji buvo atsitiktine tvarka (pagal atsitiktinių skaičių lenteles) atrinkti iš Kauno miesto krepšinio mokyklų ir Lietuvos imtynių klubų sportininkų sąrašo. Tyrimo dalyvavo 13 A. Sabonio krepšinio mokyklos auklėtinių, kurių amžius 15–16 metų; 14 Kauno miesto krepšinio mokyklos auklėtinių, kurių amžius 17–18 metų; 15 krepšinio klubo „Žvaigždžių tornadas“ auklėtinių, kurių amžius 15–16 metų; 12 Lietuvos olimpinio sporto centro imtynininkų, kurių amžius 17–18 metų; 13 Visagino imtynių klubo „Sparta“ auklėtinių, kurių amžius 15–16 metų; 14 Anykščių imtynių klubo auklėtinių, kurių amžius 15–16 metų; 5 Kauno miesto JSO sporto mokyklos imtynininkai, kurių amžius 15–16 metų. Iš viso buvo ištirti 86 sportininkai.

Tyrimo rezultatai

Pasitelkus J. Chanino metodiką nustatyta, kaip 15–18 metų sportininkai (krepšininkai ir imtynininkai) įvertino trenerio dalykinį, nedalykinį bendravimą ir elgesį (gnostinį, emocinį ir elgesio komponentus). Ištyrus 15–18 metų krepšininkų ir imtynininkų trenerio bendravimo gnostinį komponentą nustatyta, kad nėra statistiškai patikimų skirtumų ($\chi^2(2)=4,94$; $p>0,05$) tarp 15–18 metų krepšininkų ir imtynininkų pagal šio komponento vertinimą (1 lentelė).

Iš tyrimo rezultatų matyti, kad 36% krepšininkų ir 22% imtynininkų nurodė esant aukštą trenerio dalykinio bendravimo (gnostinio komponento) lygį.

1 lentelė

Krepšininkų ir imtynininkų skirstinys (skaičiais) pagal trenerio gnostinio komponento lygio įvertinimą

Tiriamieji	Gnostinio komponento lygis			χ^2 reikšmė ir patikimumo lygmuo
	žemas	vidutinis	aukštas	
Krepšininkai (n=44)	12	16	16	4,94; $p>0,05$
Imtynininkai (n=42)	21	12	9	

Vidutiniškai trenerio dalykinio bendravimo lygį įvertino 36% krepšininkų ir 28% imtynininkų. Žemą gnostinio komponento lygį nurodė 50% imtynininkų ir 28% krepšininkų.

Taikant χ^2 kriterijų nustatyta, kad krepšininkų ir imtynininkų skirstinys pagal trenerio emocinio komponento įvertinimą statistiškai patikimai skiriasi ($\chi^2(2)=6,59$; $p<0,05$) (2 lentelė).

2 lentelė

Krepšininkų ir imtynininkų skirstinys (skaičiais) pagal trenerio emocinio komponento lygio įvertinimą

Tiriamieji	Emocinio komponento lygis			χ^2 reikšmė ir patikimumo lygmuo
	žemas	vidutinis	aukštas	
Krepšininkai (n=44)	8	15	21	6,59; $p>0,05$
Imtynininkai (n=42)	18	12	12	

Trenerio emocinio komponento lygio vertinimo rezultatai tokie: 48% krepšininkų trenerio emocinę veiklą laiko aukšto lygio, o tai rodo, kad treneris domisi asmenine krepšininkų veikla; kad trenerio emocinės veiklos rodiklis yra aukšto lygio mano tik 25,5% imtynininkų, todėl galima manyti, jog emocinis trenerio ir imtynininkų bendravimas yra nelabai intensyvus. Didesnė dalis imtynininkų (43%) trenerio emocinį komponentą vertina prastai.

Trenerio sąveikos (elgesio) komponento vertinimo duomenų pasiskirstymas pateiktas 3 lentelėje.

3 lentelė

Krepšininkų ir imtynininkų skirstinys (skaičiais) pagal trenerio sąveikos (elgesio) komponento lygio įvertinimą

Tiriamieji	Sąveikos komponento lygis			χ^2 reikšmė ir patikimumo lygmuo
	žemas	vidutinis	aukštas	
Krepšininkai (n=44)	9	17	18	6,08; $p>0,05$
Imtynininkai (n=42)	19	12	11	

Taikant χ^2 kriterijų nustatyta, kad krepšininkų ir imtynininkų skirstinys pagal trenerio sąveikos (elgesio) komponento įvertinimą patikimai skiriasi ($\chi^2(2)=6,08$; $p<0,05$).

Sąveikos (elgesio) komponentas parodo trenerio bendravimo ypatumus pačių sportininkų požiūriu. Šio komponento raiškai aukšto lygio įvertinimus pateikė 41% krepšininkų ir 27% imtynininkų; vidutinio lygio – 38% krepšininkų bei 28% imtynininkų; žemo lygio – 45% imtynininkų ir 21% krepšininkų. Todėl galima manyti, kad treneriai su sportininkais pasidalija džiaugsmiais ir išgyvenimais, be to, komandinių sporto šakų (krepšinio) atstovai bendrauja labiau.

Apibendrinant J. Chanino metodikos „*Sportininkas ir treneris*“ duomenis galima teigti, kad pusė apklaustų krepšininkų pagal tirtus komponentus trenerį vertina palankiai.

Pasitelkus T. Dembo ir S. Rubinštein metodiką „*Bendravimo per pratybas efektyvumas*“ buvo įvertinti keturi rodikliai: trenerio dėmesingumas, trenerio kritika, trenerio pagyrimai, trenerio parama.

Taikant χ^2 kriterijų nustatyta, kad krepšininkų ir imtynininkų trenerio dėmesingumo vertinimai statistiškai patikimai nesiskyrė ($\chi^2(2)=2,12$; $p>0,05$). Tiek krepšininkai, tiek imtynininkai trenerio dėmesingumo lygį vertino kaip aukštą.

Trenerio kritikos raiškos per pratybas vertinimo duomenys pateikti 4 lentelėje.

4 lentelė

Krepšininkų ir imtynininkų skirstinys (skaičiais) pagal trenerio kritikos išsakymo per pratybas įvertinimą

Tiriamieji	Trenerio kritikos lygis			χ^2 reikšmė ir patikimumo lygmuo
	žemas	vidutinis	aukštas	
Krepšininkai (n=44)	10	22	12	6,96; $p>0,05$
Imtynininkai (n=42)	11	10	21	

Duomenys rodo, kad krepšininkų ir imtynininkų trenerių kritikos per pratybas vertinimas statistiškai patikimai skiriasi ($\chi^2(2)=6,96$; $p<0,05$): 27% krepšininkų ir 50% imtynininkų trenerio kritikos lygį laiko aukštu; 50% krepšininkų ir 24% imtynininkų – vidutiniu, o 23% krepšininkų ir 26% imtynininkų – žemu. Todėl galima teigti, kad imtynininkų trenerių kritika yra aštresnė.

Kaip pasiskirstė trenerio pagyrimų per pratybas įvertinimo duomenys, matyti iš 5 lentelėje pateiktų duomenų.

Taikant χ^2 kriterijų nustatyta, kad krepšininkų ir imtynininkų trenerių pagyrimų per pratybas vertinimas statistiškai patikimai nesiskiria ($\chi^2(2)=0,38$; $p>0,05$). Kad trenerio pagyrimai aukšto lygio, vertino 46% imtynininkų ir 39% krepšininkų, kad trenerio pagyrimų lygis yra vidutinis, nurodė 43% krepšininkų

5 lentelė

Krepšininkų ir imtynininkų skirstinys (skaičiais) pagal trenerio pagyrimų per pratybas įvertinimą

Tiriamieji	Trenerio pagyrimų lygis			χ^2 reikšmė ir patikimumo lygmuo
	žemas	vidutinis	aukštas	
Krepšininkai (n=44)	8	19	17	6,96; $p>0,05$
Imtynininkai (n=42)	7	16	19	

ir 38% imtynininkų, kad pagyrimų lygis yra žemas, teigė 18% krepšininkų ir 16% imtynininkų.

Trenerio paramos sportininkams per pratybas įvertinimo duomenys pateikti 6 lentelėje.

6 lentelė

*Krepšininkų ir imtynininkų skirstinys (skaičiais)
pagal trenerio paramos per pratybas įvertinimą*

Tiriamieji	Trenerio pagyrimų lygis			χ^2 reikšmė ir patikimumo lygmuo
	žemas	vidutinis	aukštas	
Krepšininkai (n=44)	5	19	20	6,47; p>0,05
Imtynininkai (n=42)	14	16	12	

Tyrimo rezultatai rodo, kad krepšininkų ir imtynininkų trenerio paramos įvertinimas statistiškai patikimai skiriasi ($\chi^2(2)=6,47$; $p<0,05$). Kad trenerio paramos per pratybas lygis yra aukštas, teigė 46% krepšininkų ir 29% imtynininkų, trenerio paramą kaip vidutinę įvertino 43% krepšininkų ir 38% imtynininkų, trenerio paramos žemą lygį nurodė 33% imtynininkų ir 11% krepšininkų.

Rezultatų aptarimas

Hipotezė iš dalies pasitvirtino: komandinės sporto šakos atstovai (krepšininkai) palankiau vertina trenerio bendravimą nei individualiosios sporto šakos atstovai (imtynininkai). Tyrimo duomenys atitinka R. Malinausko (2004) tyrimo rezultatus, kai krepšininkai trenerio kompetenciją vertino kaip aukštą. Krepšininkų treneriai domisi sportininko asmeniniais reikalais ir interesais, neapsiriboja vien jų fiziniu, taktiniu ar techniniu rengimu, nors galbūt tarp dvikovininkų šis dėmesys turėtų būti dar didesnis, todėl krepšininkų trenerio emocinio ir elgesio komponento vertinimas yra palankesnis.

Duomenis lyginant su kitais atliktais tyrimais (Malinauskas, 2004; Alfermann, Martin, Würth, 2005), buvo atskleista, kad komandinių šakų (krepšinio) sportininkai atviriau bendrauja ir tarpusavyje, o ne tik su treneriu. Tai lemia gerą klimatą komandoje ir abipusę paramą. Dvikovininkai (imtynininkai) galbūt nelabai atviri bendraudami su treneriu, todėl jų emocinis ryšys ne toks glaudus kaip krepšininkų.

Lyginant R. Malinausko (2004) ir mūsų tyrimo apie trenerio kritikos lygio įvertinimą rezultatus, matyti, kad jie yra panašūs, t. y. krepšininkai dažniau nei imtynininkai trenerio kritikos lygį vertina kaip aukštą. Imtynininkai trenerio kritikos lygį vertina kaip vidutinį.

Galima tik pritarti tų autorių pozicijai (Hasselwood et al., 2004), kurie teigia, kad treneriai sportininkų sutelktumą turėtų interpretuoti kaip

neatsiejama sportinės veiklos sėkmės veiksnį. Todėl tolesniuose tyrimuose reikėtų atkreipti dėmesį ne tik į trenerių ir sportininkų bendravimą, bet ir į sportininkų sutelktumą, tuo labiau kad viename iš tyrimų (Gardner et al., 1996) buvo įrodyta, jog treneriai gali paskatinti žaidėjus siekti aukštesnio lygio užduočių savo vadovavimą grįsdami demokratišku elgesiu, socialine parama, teigiamu grįžtamu ryšiu ir stiprindami sportininkų sutelktumą. Minėto tyrimo rezultatai taip pat parodė, kad sarkazmas, pajuoka gali susilpninti sportinės veiklos motyvaciją. Sportininkai nurodė, kad tada, kai juos treneris barė, patyrė neigiamus jausmus savo treneriui. Mokslininkai (Gibson, Fosters, 2002) nustatė, kad sportininkai teigiamai vertina trenerio gebėjimą motyvuoti ir išskyrė šį bruožą kaip vieną svarbiausių trenerio savybių, kuriančių palankų sportininkų požiūrį į trenerį. Manome, kad šie rezultatai atitinka mūsų duomenis apie trenerio dėmesingumą sportininkams.

Apibendrinant galima teigti, kad individualiųjų ir komandinių sporto šakų atstovų bendravimo ypatumų tyrimo rezultatai skiriasi, stipresnė trenerio parama yra būdinga komandiniam sportui. Viena iš šio skirtumo priežasčių galėtų būti skirtingas komandinių ir individualiųjų sporto šakų atstovų skaičius. Individualiosios sporto šakos treneriai gali skirti daugiau laiko kiekvienam sportininkui atskirai, todėl jie gali mokyti ir detaliai instrukuoti prieš kiekvieną sportininko pasirodymą. Vis dėlto, remiantis tyrimo duomenimis, galima teigti, kad individualiųjų sporto šakų treneriai turėtų dažniau taikyti teigiamus komentarus ir akcentuoti sportininkų meistriškumą.

Mūsų nuomone, tyrimo rezultatai turėtų būti aktualūs treneriams, todėl tikslinga tęsti tyrimus nagrinėjama tema. Reikėtų dar paanalizuoti trenerio ir sportininkų bendravimo ypatumus priklausomai nuo sportininkų sutelktumo, tačiau atsakymas į šį klausimą būtų galimas tik atlikus naujus tyrimus.

Išvados

1. Naudojant J. Chanino metodiką „Sportininkas ir treneris“ buvo nustatyta, kad krepšininkai trenerio bendravimą su jais vertina palankiai, o imtynininkai – tik vidutiniškai. Taikant χ^2 kriterijų paaiškėjo, kad krepšininkai trenerio elgesio ir emocinio komponento lygį vertina patikimai palankiau ($p<0,05$).
2. Pasitelkus T. Dembo ir S. Rubinštein „Bendravimo per pratybas efektyvumo“ tyrimo metodiką atskleista, kad krepšininkai trenerių kritiką vertina kaip švelnesnę ir taip pat patikimai palankiau ($p<0,05$) vertina trenerio paramą per pratybas.

LITERATŪRA

1. Alfermann, D., Martin, J., Würth, S. Perceived leadership behavior and motivational climate as antecedents of adolescent athletes' skill development. Iš *Athletic Insight* [interaktyvus]. 2005, July, 7(2). Prieiga per internetą: <http://www.athleticinsight.com>
2. Gardner, D. E., Shields, D. L., Bredemer, B. J., Bostrom, A. (1996). The relationship between perceived coaching behaviors and team cohesion among baseball and softball players. *The Sport Psychologist*, 10, 367–381.
3. Gibson, S., Fosters, T. (2002). The path to excellence. *Olympic Coach*, 12, 6–7.
4. Haselwood, D. M., Joyner, A. B., Burke, L. K., Geyerman, C. B., Czech, R. D., Munkasy, B. A., Zwald, A. D. (2004). Female athletes' perceptions of head coaches' communication competence. *Journal of Sport Behavior*, 28, 216–230.
5. Martens, R. (1999). *Sporto psichologijos vadovas treneriui*. Vilnius: LSIC.
6. Malinauskas, R. (2004). Sportininkų požiūris į trenerį krepšinio treniruotės valdymo kontekste. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 2, 32–37.
7. Malinauskas, R. (2005). Didelio meistriškumo rankininkų bendravimo ypatumai. *Sporto mokslas*, 1, 33–37.
8. Meidus, L. (2004). *Sporto psichologijos tyrimų metodai (metodinė priemonė)*. Vilnius: VPU.
9. Miškinis, K. (2002). Trenerių profesinio parengtumo kaitos tendencijos. *Sporto mokslas*, 1, 16–19.
10. Pugh, S., Wolff, R., DeFrancesco, C., Gilley, W., Heitman, R. (2000). A case study of elite male youth baseball athletes' perception of the youth sports experience. *ProQuest Education Journals*, 4, 773–781.
11. Stewart, M., Bengier, D. (2001). An analysis of volleyball coaches' coaching behavior in a summer volleyball team camp. *ProQuest Education Journal*, 2, 86–102.
12. Šukys, S. (2001). *Sportinė veikla kaip paauglių vertybių orientacijų, asmenybės savybių ir socialinio elgesio formavimosi veiksnys: daktaro disertacija*. Kaunas.
13. Tilindienė, I., Miškinis, K. (2003). Sporto komandų psichologinio klimato ir jose sportuojančių paauglių pasitikėjimo savimi sąsaja. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 3 (48), 79–81.
14. Turman, P. D. (2003). Coaches and Cohesion: The impact of coaching techniques on team cohesion in small group sport setting. *Journal of Sport Behavior*, 1, 86–105.
15. Гогун, Е. Н., Мартынов, Б. И. (2000). *Психология физического воспитания и спорта: учеб. пос.* Москва: ИЦ, Академия.
16. Елисе, О. П. (1994). *Конструктивная типология и психодиагностика личности*. Псков: ПОИ.
17. Колед, В. А. (1990). *Психология физической подготовки молодежи*, Минск: Ин-т физкультуры.

SPECIFIC FEATURES OF COMMUNICATION BETWEEN COACH AND ATHLETES
(IN VIEW OF BASKETBALL PLAYERS AND WRESTLERS AGED 15 TO 18)

Prof. Dr. Romualdas Malinauskas, Gintaras Bukauskas, Assoc. Prof. Dr. Vida Ivaškienė

SUMMARY

The article focuses on revealing specific features of communication of coach with basketball players and wrestlers aged 15 to 18 (evaluation by athletes). By seeking to achieve the set goal, the following tasks were solved: to investigate how basketball players and wrestlers estimate their coach's professional and non-professional communication and behaviour (gnostic, emotional and behavioural components), and to establish the efficiency of coach's communication during training. It is presumed that athletes of team sports (basketball players) more favourably estimate the coach's communication with them than the athletes of individual sports (wrestlers).

During the research the following methods were applied: questionnaire-based analysis (questionnaire *Athlete and Trainer* and *Efficiency of Communication during Training*), and mathematical statistics (χ^2 test). The method *Athlete and Trainer* defines positive and negative athlete's attitude to communication with trainer. The following three components of communication between athletes and trainer were evaluated: gnostic (informative), emotional and interactive (behavioural). The T. Dembo and

S. Rubinstein method *Research on the Efficiency of Communication during Training* is constructed to evaluate four rates: trainer's attentiveness, trainer's criticism, trainer's praise, and trainer's support.

The research was carried out in 2004 with 86 basketball players and wrestlers aged 15 to 18.

When applying the J. Hanin method *Athlete and Trainer*, it was established that basketball players estimate favourably their trainer's behaviour and communication, and wrestlers – only averagely. When applying the χ^2 criterion, it was disclosed that basketball players statistically significantly had more favourable estimation of their interaction with trainer and the level of trainer's emotional components ($p < 0.05$). When employing the T. Dembo and S. Rubinstein method *Research on the Efficiency of Communication during Training*, it was revealed that basketball players evaluated trainer's criticism as milder, and had statistically significantly ($p < 0.05$) more favourable estimation of trainer's support during training.

Keywords: trainer's communication with athletes, basketball players, wrestlers.